

«Καταδικασμένα τα κόμματα-μηχανισμοί»

Του ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ,

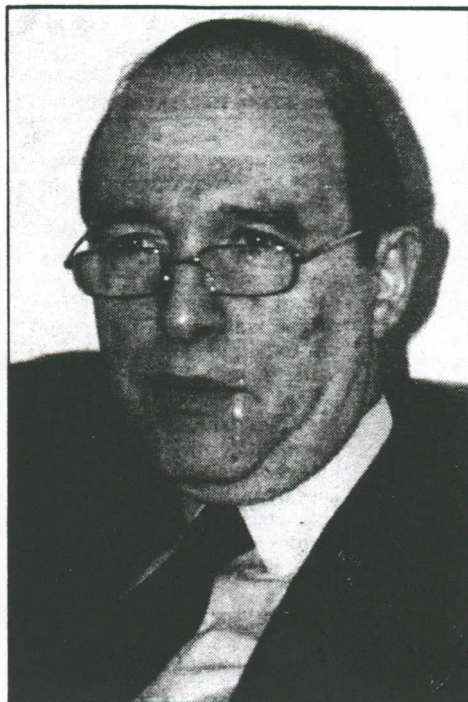
μέλους του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ,
υπ. Βιομηχανίας και Εμπορίου

Το μεταπολεμικό μοντέλο ανάπτυξης, που βασίστηκε ως προς την κοινωνική νομιμοποίησή του στο κράτος παροχών και τη συντεχνιακή οργάνωση, παρουσίασε διαγενεακά μια ομοιόμορφη τάση στον τομέα των αμοιβών, των παροχών και των δικαιωμάτων.

Καθ' όλη τη μεταπολεμική περίοδο και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80, κάθε καινούργια δεκαετία και κάθε επόμενη γενιά απέλανε περισσότερων δικαιωμάτων, καλύτερων συνθηκών από την προηγούμενη, που ήταν πιο «στερημένη» και πιο «βασανισμένη».

Αυτή η εξελικτική πορεία τείνει πλέον να αντιστραφεί, για πρώτη φορά με θύμα τη σημερινή γενιά.

Η Πολιτεία αναγνωρίζει ότι ορισμένα προνόμια, ορισμένες παροχές, ορισμένες φοροαπαλλαγές, ορισμένα εισοδήματα που εντάχθηκαν στο παρελθόν στη ροή κρατικών παροχών, δεν μπορούν να παραχωρηθούν σε καινούργιες κατηγορίες δικαιούχων, γιατί η ελληνική οικονομία κινδυνεύει να καταρρεύσει. Σπεύδει έτσι να τα καταργήσει για το μέλλον. Δημιουργεί, με τον τρόπο αυτό, δύο κατηγορίες εργαζομένων, δύο κατηγορίες δικαιωμάτων. Οι ρυθμίσεις για δημόσιους υπαλλήλους, για πανεπιστημιακούς, για ασφαλισμένους, για συνταξιούχους, διαφέρουν ανάλογα με τη στιγμή της πρόσληψής τους. Ένα συντεχνιακό κράτος και μια συντεχνιακή κοινωνία υπάρχουν μέσα στους κόλπους ενός άλλου κράτους και μιας άλλης κοινωνίας που είναι υπό διαμόρφωση.

*Ένα κόμμα-μηχανισμός,
τείνει σ' ένα συνέδριο
εκλογικών διαδικασιών και
όχι πολιτικής συζήτησης.
Παρασύρεται σε διαμάχες
προσώπων κι ομάδων κι όχι
πολιτικών κατευθύνσεων.
Επικρατούν οι ΛΟΓΙΚΕΣ
ΠΑΤΡΩΝΙΑΣ και η
αντιπαράθεση γίνεται για τον
αποκλεισμό εκείνων που δεν
συμφωνούν*

Εντονη ανισότητα

Αυτό τι σημαίνει; **Ότι οι πολιτικές που ασκήθηκαν δεν είχαν μεσο-μακροπρόθεσμη πρόβλεψη**, αλλά ήταν ευνοϊκές για στρώματα και ομάδες του παρόντος σε βάρος άλλων του μέλλοντος. Η κατάσταση αυτή παραβιάζει όχι μόνο τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της ίσης μεταχείρισης των πολιτών. Δημιουργεί επιπρόσθετα έντονη ανισότητα σε βάρος των νεώτερων γενεών. Η Ελλάδα, εκτός από χώρα γερόντων, τείνει να γίνει μια χώρα όπου οι προγενέστερες γενεές απολαύουν προνομίων και δικαιωμάτων που δεν έχουν νεώτερες γενεές, παρ'όλο που κατά τεκμήριον διαθέτουν μεγαλύτερη μόρφωση και καλύτερη επαγγελματική κατάσταση.

Ας μην ξεχνάμε επίσης ότι νεώτερες γενεές αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ανεργίας σε πολύ πιο μεγάλο ποσοστό απ' ό,τι οι μεγαλύτερες ηλικιακά κατηγορίες. Η προοπτική να εμπειρωθεί ένα αίσθημα κοινωνικής αδικίας στις νεώτερες γενεές εμπειριέχει τον κίνδυνο κοινωνικής αδιαφορίας, αντικοινωνικών εκδηλώσεων και της αποδοχής αθέμιτων ή πλαγίων μέσων, ως τρόπου επιβίωσης, αφού αυτοί είναι πιο «αποτελεσματικοί».

Το πολιτικό συμπέρασμα: Το σοσιαλιστικό κόμμα πρέπει να είναι προσανατολισμένο στο μέλλον. Η λύση των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων απαιτεί πρόβλεψη και σχεδιασμό για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα. Χρειάζεται συνεισφορά σήμερα για το αύριο. Χρειάζεται να προετοιμάσουμε την αντιμετώπιση μελλοντικών εξελίξεων. Διαφορετικά, θα ολισθαίνουμε σε έναν κατήφορο χωρίς τέλος.

Δικαιοσύνη κι εμπιστοσύνη

Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από το κράτος παροχών μπορούν να αντιμετωπισθούν με μια διαφορετική σχέση του πολίτη προς την Πολιτεία, με πολιτικές πρακτικές που μετατρέπουν το κράτος σε θετικό παράγοντα επίλυσης συλλογικών προβλημάτων. Για να επιτευχθεί η στροφή αυτή υπάρχει μια βασική προϋπόθεση. Να πεισθεί ο πολίτης ότι οι πολιτικές δυνάμεις που τον εκπροσωπούν είναι σε θέση να προωθήσουν βαθμιαία στην πράξη τις αρχές της **κοινωνικής δικαιοσύνης**. Οι λέξεις-κλειδιά για την κοινωνική συμπεριφορά των πολιτών είναι η **κοινωνική δικαιοσύνη και η εμπιστοσύνη**.

Η νεοφιλελεύθερη πολιτική στην Ελλάδα απέτυχε, γιατί δεν μπόρεσε να πείσει ότι αποσκοπεί στην κοινωνική δικαιοσύνη και φυσικά δεν κέρδισε την εμπιστοσύνη κανενός. Στο νεοφιλελεύθερο λεξιλόγιο τα μόνα κίνητρα συμπεριφοράς που αναγνωρίζονται είναι ο ανταγωνισμός και η αποδέσμευση της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας από κάθε κρατική παρέμβαση. Η Δεξιά, έχοντας την κύρια ευθύνη της δημιουργίας στο παρελθόν του συντεχνιακού και πελατειακού «κράτους παροχών», υπέπεσε όμως και σε ένα άλλο αμάρτημα. Καλλιεργώντας όσο ποτέ στο παρελθόν το πνεύμα ενός άκρατου ατομισμού, συνέβαλε ακόμα περισσότερο στην καταστροφή των κοινοτικών αξιών, των αρχών αλληλεγγύης που απέμειναν και στην προοδευτική δυσφήμιση της δημόσιας ζωής.

Για μας τους σοσιαλιστές, ο μόνος τρόπος αποκατάστασης ενός πνεύματος συλλογικότητας, αλληλεγγύης και κοινωνικής ευθύνης είναι

η διεύρυνση της πολιτικής συμμετοχής και η καλλιέργεια της ευθύνης των πολιτών. Στην πραγματικότητα χρειάζεται μια καινούργια πολιτική κουλτούρα.

Για να συμβάλουμε προς την κατεύθυνση μιας νέας πολιτικής κουλτούρας πρέπει:

Να διευρύνουμε την επικοινωνία. Ο προοδευτικός χώρος πρέπει να εργαστεί για τη δημιουργία ενός πλέγματος βημάτων συζήτησης, προβολής αιτημάτων, έκφρασης αντιλήψεων, ενός συνεχούς διεκδικούμενου κύκλου σημείων, όπου δημοσιοποιούνται προβληματισμοί και μπορούν οι πολίτες να δραστηριοποιηθούν.

Να ισχυροποιήσουμε την κοινωνία, ώστε να υφίστανται αντίρροπες εξουσίες ανεξάρτητες από την κρατική βούληση και την εξουσία του μεγάλου κεφαλαίου. Η ισχυρή κοινωνία είναι αποτέλεσμα αποκέντρωσης, μεταφοράς εξουσιών, δημιουργίας νέων κέντρων λήψης αποφάσεων, όλο ευρύτερης συμμετοχής των πολιτών.

Να προωθήσουμε το κοινωνικό κράτος, το κράτος που επιβάλλει πολιτικές με κριτήριο την ισότητα των πολιτών και την αλληλεγγύη, το οποίο αντικειμενοποιεί τις διαδικασίες παρέμβασης και συμπαράστασής του, τις δεσμεύει με κριτήρια ελέγχιμα και διαφανή.

Να προωθήσουμε την παιδεία, την ύπαρξη σταθερών αρχών και ρυθμίσεων στη λειτουργία του κράτους, την αντικειμενικοποίηση των δημοσίων διαδικασιών, την ανακατανομή του εισοδήματος και του πλούτου.

Μια νέα πολιτική κουλτούρα απαιτεί ένα σοσιαλιστικό κόμμα ιδεών και όχι ένα σοσιαλιστικό κόμμα - μηχανισμό. Το πρώτο παίζει ένα παιδευτικό ρόλο και καθοδηγεί την κοινωνία. Το δεύτερο παίζει ένα εξουσιαστικό ρόλο, καταπιέζει και συντηρεί δομές.

Το κόμμα - μηχανισμός

Τα σοσιαλιστικά κόμματα παρουσιάζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά συνυφασμένα με τις κοινωνικές εξελίξεις, που ενισχύουν την τάση προς ένα κόμμα-μηχανισμό.

□ Τα σύγχρονα σοσιαλιστικά - σοσιαλδημοκρατικά κόμματα τείνουν να μετατραπούν σε οργανώσεις επαγγελματιών, σε μηχανισμούς προβολής συγκυριακών θέσεων, στο εσωτερικό των οποίων ο ηγέτης και οι «ειδικοί» κάθε είδους ασκούν τους κεντρικούς ρόλους. Μ' αυτόν τον τρόπο τα σοσιαλιστικά κόμματα παύουν να λειτουργούν ως θεσμοί κοινωνικής και πολιτισμικής ενσωμάτωσης. Εγκαταλείπουν, λόγω της πολυσυλλεκτικότητάς τους και της προϊούσας αποκοπής τους από το άμεσο κοινωνικό τους περιβάλλον, τον παραδοσιακό ιδεολογικό και πολιτισμικό τους ρόλο. Δεν συμβάλλουν πια στη διαμόρφωση συλλογικών ταυτοτήτων.

□ Η σημασία της κομματικής βάσης έχει σημαντικά μειωθεί. Η τηλεόραση φέρνει το μήνυμα του κόμματος σε κάθε σπίτι. Στην κοινωνία του θεάματος η οργάνωση βάσης και το απλό κομματικό μέλος είναι λιγότερο χρήσιμα από ποτέ, εφόσον οι δραστηριότητες του κόμματος περιορίζονται στην εσωτερική επικοινωνία. Το προκλητικό ερώτημα του Δανού πολιτικού επιστήμονα M.N. Pedersen «τι να τα κάνει τόσα μέλη ένα κόμμα;», υπογραμμίζει με γλαφυρότητα αυτό το φαινόμενο.

□ Η αριθμητική και ποιοτική εξασθένηση της οργάνωσης των σοσιαλιστικών κομμάτων τα καθιστά εύθραυστα και ασταθή. Τα κόμματα αυτά υπόκεινται περισσότερο από ποτέ στις πρόσκαιρες και φευγαλέες ιδεολογικές μόδες και στην αστάθεια των ψηφοφόρων τους. Καθώς τα κόμματα αποδίδουν όλο και λιγότερη σημασία στην ενεργοποίηση και συμμετοχή των πολιτών, όλο και λιγότερο οι πολίτες συμμετέχουν σ' αυτά.

□ Η νέα ενδο-οργανωτική κατανομή της ισχύος και εξουσίας τείνει να μετατρέψει τα κόμματα σε ιδιότυπες «κοινωνικές ολιγαρχίες», σε σχέες πολιτικών ελίτ. Η ελιτιστική διάσταση της σοσιαλιστικής οργάνωσης ενισχύεται σε βάρος της «κοινωνιακής»-λαϊκής. Η προσωποποίηση της πολιτικής αντιπαράθεσης, η σκανδαλολογία κ.λπ. ενδυναμώνουν τον ολιγαρχικό χαρακτήρα του κομματικού φαινομένου. Ολιγαρχίες χρειάζονται μηχανισμούς για να επιβιώνουν.

□ Η συγκέντρωση της εξουσίας στην κορυφή συνιστά, τέλος, σημαντικό αντι-κίνητρο για την κομματική ενεργοποίηση στον κοινωνικό χώρο που εκφράζει το κόμμα.

Τα κόμματα-μηχανισμοί είναι καταδικασμένα να χρησιμοποιούν διπλή γλώσσα. Πρέπει να προσποιούνται δημοσίως ότι πασχίζουν για το γενικό καλό (στο όνομα του οποίου, άλλωστε, ζητούν τη λαϊκή εντολή να κυβερνήσουν), ενώ παράγουν κατ' ιδίαν επιμέρους συμφέροντα. Έτσι όμως συντελούν στην έκπτωση του πολιτικού λόγου, θεσμοποιούν την υποκρισία, προάγουν την αδιαφάνεια και συνεισφέρουν στον επακόλουθο αμοραλισμό των πολιτών. Η προαγωγή του στενού συμφέροντος με αδιαφανείς ή ψευδεπίγραφες διαδικασίες, διαχέεται από την πολιτική ζωή και στην υπόλοιπη κοινωνία.

Εμείς πρέπει ν' αντισταθούμε σε όλες εκείνες τις τάσεις που συντείνουν να περιορίσουν το ΠΑΣΟΚ σε κόμμα-μηχανισμό και να ενισχύσουμε τις δυνάμεις που επιδιώκουν ένα κόμμα ιδεών και ένα παιδευτικό ρόλο στην κοινωνία. Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να παράγει ιδέες και προτάσεις, να καθιερώνει πρότυπα, να κινητοποιεί για τους προγραμματικούς του στόχους, να διαμορφώνει άλλους τρόπους λειτουργίας της κοινωνίας.

Αποφασιστικός σ' αυτή την κατεύθυνση είναι ο τρόπος που το κόμμα αντιμετωπίζει το σύνδριό του. Ένα κόμμα-μηχανισμός τείνει σ' ένα συνέδριο εκλογικών διαδικασιών και όχι πολιτικής συζήτησης και αντιπαράθεσης ιδεών. Ένα κόμμα-μηχανισμός παρασύρεται σε διαμάχες προσώπων και ομάδων και όχι πολιτικών κατευθύνσεων για την κοινωνία. Στο κόμμα-μηχανισμός επικρατούν κατά την επιλογή των προσώπων οι λογικές πατρωνείας, η αντιπαράθεση γίνεται με επιδίωξη τον αποκλεισμό εκείνων που δεν συμφωνούν. Γι' αυτούς τους λόγους, στο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας στα πολιτικά προβλήματα, η διαπάλη να αφορά τους τρόπους που θα προωθήσουμε τη δημοκρατία και την κοινωνική δικαιοσύνη, η επιλογή προσώπων να γίνει με κριτήρια ικανότητας και αξιοσύνης. Η λέξη-κλειδί για το ΠΑΣΟΚ είναι η ενότητα. Οι μηχανισμοί δεν αποκαθιστούν ενότητα, ισοπεδώνουν. Η ενότητα είναι αποτέλεσμα σύνθεσης ιδεών, κοινής γνώμης, που προκύπτει από αντιπαράθεση και διάλογο. Απαιτεί δημιουργικότητα και όχι τις τυποποιημένες λειτουργίες ενός γραφειοκρατικού μηχανισμού.